

ACC. NR. 665.

665

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: Gustaf Pettersson

Härad: Östra Adress: Sturkö.

Socken: Sturkö Berättat av

Uppteckningsår: Född år i

1

Uppteckningen rör Sägen om Sturkö kyrka.

Många år hava svunnit sedan den tid, då den första kyrkan byggdes på Sturkö. Några besynnerliga tilldragelser, som inträffade under det kyrkan byggdes, äro ännu bevarade i minnet hos en del av befolkningen på nämnda ö. Ett par sådana tilldragelser skall jag här nedan söka att berätta, så som jag har hört dem berättas av en gammal grånad sturköbo.

Det hade blivit bestämt, att kyrkan skulle byggas ungefär mitt på ön på en plats, som i dessa dagar är känd under namnet Lindeslätt. Man började att arbeta med byggandet och till en början gick allting bra. Men då man

Skriv endast på denna sida!

murat omkring en meter i höjd på väggarna, fick man en morgon till sin stora förvåning se, att en del av muren under nattens lopp ramlat ned. Inte mindre förvånad blev man, då man efter ett par dagars förlopp återigen fick bevittna, att en annan del av muren rastat. Därefter fick arbetet under en kortare tid fortgå i lugn och ro och utan något avbrott. Men efter denna tid inträffade ett natt efter natt delar av byggnade rasade ned, och nu gick nedbrytningsarbetet betydligt fortare än uppbyggningsarbetet. Allmänt trodde folk, att det var någon sorts osynliga makter, som under nätternas lopp regerade vid kyrkbygget. Att dessa revo ned och förstörde arbetet både intet gott. Men en del av arbetskarlarna påstodo också, att det var elakt folk, som av okynne förstörde deras kyrka. Några djärva karlar fingo för sig att se efter, vad det var för någonting, som var i verksamhet vid bygget. Vid midnattstiden fingo de emellertid brått om att avlägsna sig från byggnadsplatsen. Där blev nämligen ett förfärligt oväsen. Utan att de sågo och hörde något levande väsen, sågo och hörde de dock huru plankbitar och andra trästycken kastades om varandra, och stenar revos ned från murarna. Dagen därefter fick byggmästaren av karlarna, som varit vid bygget under natten höra vad som där tilldragit sig. Han beslöt då att inställa arbetet, till dess han rådfrågat några av socknens gamla, kloka män. Då han fick tala med dem, gävo de honom några goda råd. Hur dessa blevo verkställda, vill jag här medan berätta.

Av en träbit förfärdigade byggmästaren en liten kyrka. Denna hade samma form, som den kyrkan, som skulle byggas, skulle ha. Därefter satte han ut den i havet vid från kyrkbygget räknat närmaste strand under förutsättning att, såvida som den flöt i land vid Sturkö, den nya kyrkan skulle byggas någonstades omkring den lilla kyrkans landningsplats. Efter några dagar påträffade en sturköbo den lilla kyrkan, ilandfluten vid en plats på Sturkö, som heter Uttorp. Denne lät genast underrätta byggmästaren om sitt fynd. Då han fick veta, att kyrkan flutit i land vid nämnda plats, vidtog han genast vidare åtgärder. Av en bonde lånade han två unga tvillingstutar, vilka ännu inte haft ok på sina nackar. Dessa okade han, satte den lilla kyrkan på oket och lät dem därefter gå, vart de ville. Då oxarna gått ungefär ettusen meter från stranden, stannade de. På den platsen byggdes därefter den stora kyrkan, och där stördes inte arbetet med själva byggandet av kyrkan av någon makt.

Vid målningen av kyrkan inträffade dock en beaktansvärd tilldragelse. En berömd målare hade åtagit sig att måla kyrkan. Den ville han måla på ett riktigt konstnärligt sätt. Särskilt ville han på målningen i taket söka att inlägga all sin konst och skicklighet. I den ena halvdelen av taket, ~~den~~ som va söder om kyrkans mittlinje gavlarna emellan, ty kyrkan byggdes i riktning öster och väster, skulle han måla av himmelriket i den andra helvetet. Under det han målade av himmelriket, gick

allting bra. Men då han var sysselsatt med att måla av dödsriket, hände det, att en morgon, när han kom till sitt arbete, fann han det vara nedklabbat. Målaren hade inte annat att göra än att börja på nytt, vilket han också gjorde. Då han dagen därefter kom till sitt arbete, fann han samma historia upprepad som morgonen förut. Nästa morgon var målningen i taket åter nedklabbad. Då förtäljer också sägnen, att den onde kom till målaren och bad honom, att han inte skulle måla honom så ful. Men målaren svarade, att han skulle måla honom mycket fulare, och sitta där skulle han. Efter den dagen fick arbetet vara i fred. Helvetet blev liksom himmelriket målat i taket. När kyrkan blev färdig, reste mycket folk till Sturkö för att se målningen i kyrktaket. Målningen i den gamla kyrkan var ännu bibehållen i mina föräldrars ungdom, men när för en fyrtio år sedan kyrkan ombyggdes, blevo både målning och tak förstörda. Den förut omtalade lilla kyrkan är dock tillvaratagen. Den står på altaret i den nya, stora kyrkan på Sturkö. På den plats där den gamla kyrkan första gången skulle byggas, har ungdomen på ön i mannaminne samlats för att dansa. Mången gammal man och kvinna tror, att det var för den orsaken, att platsen skulle bli en dansplats, som inte arbetet fick vara ifred.

665

Gasten.

På en liten ö, som heter Utklippan, vilken ligger långt ute i Blekinga skärgård, hände för många hundra år sedan, långt förrän det fyrtorn, som nu finns på nämnda ö, blev uppbyggt, en egendomlig tilldragelse.

På den tiden levde de flesta av skärgårdens innevånare av fiske. Det var nästan uteslutande de större öarna, som voro bebodda. Eftersom det var mera lönande att fiska i det djupa havet utanför de mindre öarna, som ligga ytterst i skärgården än att fiska i de mera grunda vattnen, som inuti skärgården omgiva de större öarna, företogo fiskarna ofta fisketurer ut till det djupa havet utanför skärgården. Vid sådana tillfällen hände det ofta, att fiskarna voro borta från hemmet många dagar ja, t.o.m. veckor. Många fiskare voro då tillsamman i ett eller flera s.k. båtlag. För att de under bortovaron från hemmet skulle

Skriv endast på denna sida!

få något så när ordentlig mat, var det vanligt, att en av fiskarna hade sin hustru med sig. Hennes viktigaste sysselsättning under fiskefärden var då att laga mat åt manskapet. Fiskarna kunde emellertid inte i sådana små båtar, som de på den tiden hade, vara ute på havet både dagar och nätter vecka efter vecka. Då de därför ville vila några timmar eller blevo utsatt för oväder, togo de i land på någon av de yttre, små öarna. Ofta var Utklippan föremål för besök av fiskarna, och i en grotta på ön fördevo de då den tid, de inte ägnade åt fiske. Fiskargumman, som var i sällskap med fiskarna på deras fiskefärd, fick oftast under hela fisketuren bo på någon av de yttersta öarna. Till den ön seglade då fiskarna varje dag för att lämna sin fångst och för att få mat.

Från Aspö seglade en gång några fiskare i sällskap med en fiskarhustru, som hette Elsa Knut, ut till havet för att fiska. De togo först in på Utklippan. I den förut omtalade klippan skulle Elsa Knut under fisketuren bo. Den mesta tiden och särskilt under de mörka nätterna var hon där ensam. Så hände en afton, när hon var alldeles ensam i grottan, sysselsatt med att koka fisk, att hon plötsligt fick höra ett gällt skri utanför grottan, och ögonblicket därpå visade sig i öppningen till densamma en jättestor gast. Efter att denna ett ögonblick betraktat gumman, öppnade hon sitt väldiga gap, som var så stort att hon lade den undre munläppen mot marken, och den övre mun-

läppen stödde hon mot den stenflisa, som låg över grottans dörröppning. Därpå frågade hon gumman, om hon hade sett ett större gap. Elsa Knut var inte den, som blev rädd, utan tog fiskgrytan, som stod på elden, och slängde hela desammas kokande innehåll mitt i gapet på gästen och frågade henne, om hon känt hetare spad. Gästen blev naturligtvis alldeles uppskållad i mun och hals av den flottiga kokande fisksåsen och fick brått med att maka på sig. I förskräckelsen frågade hon Elsa Knut, vad hon hette. Elsa Knut svarade: "Mitt namn är Själv". Efter att hava fått detta svar for gästen ut på ön och jämrade sig högljutt. När nu de andra gästarna, som voro på ön, fingo höra denna gästjämmer, undrade de antagligen över vad som var på färde. Ty de foro ut var och en från sin respektiva bostad mot det håll, varifrån gästjämmer hördes. När de kommo till den plats, där den förolyckade gästen uppehöll sig, och hörde, att deras kamrat jämrade sig för mun och hals, frågade de henne, vem hon varit ute för, som hade vågat göra på ett sådant sätt mot en gäst. Gästen svarade: "Det har Själv gjort". När de andra gästarna hörde detta, trodde de, att hon menade sig själv, och svarade därför: "Har du gjort det själv, då må du gärna ha det och lida följderna också av en sådan dåraktig handling som att gå och skålla sig i mun och hals". Och så gick var och en av de andra gästarna hem till sin bostad bland klippor och stenar och lämnade den olycklige gästen åt sitt öde.